

вимогам, але відображає суттєву специфіку засвоєння словесної мови й мовлення, притаманну дітям з порушеннями слуху:

1. Привнесено терміни, які відображають цю специфіку.
2. Розроблено два варіанти стандарту, що дозволяє врахувати стартіві позиції дитини в опануванні мови й мовлення, мовні традиції та запати родини.
3. Зміст доповнено додатковими лініями та розділами, необхідними з методичної точки зору.
4. Вилучено як некоректний розділ, вимоги якого повністю базуються на роботі втраченого аналізатора.
5. Передбачено врахування слухових та мовленнєвих можливостей дитини.
6. Конкретизовано, уточнено низку вимог елементарних, що є етапними у формуванні мовленнєвих механізмів та не формуються у мимовільний спосіб.
7. Обмежено або вилучено деякі вимоги, недоступні через слухо-мовленнєві особливості дітей.
8. Закладено диференційований підхід та максимальну індивідуалізацію навчального процесу.

Література:

1. Державний стандарт початкової загальної освіти / Офіційний вісник України, – 2011. – №33.
2. Сучасні тенденції розвитку спеціальної освіти: Матеріали міжнародної конференції. Київ, 25-26 травня 2004 р. / за ред. В. Бондаря, Р. Петришина. – К.: Науковий світ, 2004. – 200 с.
3. Жук В.В. Актуальні питання розвитку освіти дітей з порушеннями слуху на сучасному етапі // Дефектологія. – 2008. – №3. – С. 3 – 7.

УДК 376-056.26.617.75.376.016.62/64]-053.4

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ З ПОРУШЕННЯМ ЗОРУ

О. М. Леткий
м. Київ

У статті представлено загальні та спеціальні завдання, окремі питання методики та організаційно-педагогічні умови трудового виховання дошкільників з порушенням зору.

Ключові слова: трудове виховання, дошкільники з порушенням зору.

Особенности методики трудового воспитания дошкольников с нарушением зрения

В статье представлены общие и специальные задачи, отдельные вопросы методики и организационно-педагогические условия трудового воспитания дошкольников с нарушением зрения.

Ключевые слова: трудовое воспитание, дошкольники с нарушением зрения

Features methods of labor education of preschool children with visual impairment

The paper presents the general and specific objectives, some methodological problems, organizational and pedagogical conditions of labor education of preschool children with visual impairment.

Keywords: labor education, preschool children with visual impairment.

Проблема трудового виховання дошкільника з порушенням зору – це проблема формування його активності, самостійності, розвитку сенсорних процесів, виховання моральних норм поведінки, віри у свої сили. У житті шкільно-дошкільника трудове виховання має велике значення. Саме через трудові дії з предметом дитина пізнає предметний світ. Особливо велике значення в цьому відіграють ліплення, конструювання, аплікація, що дозволяють не лише зображувати знайомі дітям предмети, але і детально знайомитися з тим, що їм це не відомо.

Наданнями трудового виховання дітей дошкільного віку з порушенням зору є:

- ознайомлення з працею дорослих і виховання поваги до неї;
- навчання найпростішим трудовим умінням і навичкам;
- виховання інтересу до праці, працьовитості і самостійності;
- виховання суспільних значущих мотивів праці.

Спеціальними завданнями трудового виховання дітей дошкільного віку з порушенням зору є:

- корекція і подолання негативних наслідків у розвитку особистості сліпих чи слабозорих дітей;
- формування активної життєвої позиції;
- корекція уявлень про види, об'єкти, знаряддя праці;
- формування навичок просторового орієнтування;
- виховання готовності до участі в трудовій діяльності.

У умовах зорової недостатності, в силу психофізичних особливостей, у сліпих дітей пізніше формуються навички самообслуговування, страждає координація рухів, немає необхідних навичок просторового орієнтування. У дітей із патологією зору відсутня навичка і потреба в щоденній праці, неформальна установка на працю і бажання трудитися, залишаються неформальні такі якості, як: працьовитість, активність, самостійність і т.д.

У трудовому вихованні сліпих дошкільників важливо враховувати когнітивно-розвивальні можливості праці, її спрямованість на формування позитивних якостей особистості: у праці дитина вчиться ставити мету, навчати інших її розв'язання, тобто планувати свою діяльність.

Навикателі, що працює зі сліпими дошкільниками, повинен особливо уважно ставитися до того, які цілі трудової діяльності ставить собі дитина. Важливо, тому що вони часто або завищують свої можливості, уявляючи, що можуть зробити більше, ніж це має місце насправді, або занижують і не виконувати найпростіші трудові дії. Потрібно обережно і поступово ставити дітей до праці, ставлячи перед ними посилені завдання. Якщо

діти не справляються з роботою, варто допомогти їм виконати поставлене завдання. Це необхідно для того, щоб у дітей не згас інтерес до праці, не з'явилася і не закріпилася почуття невдачі.

Планування трудової діяльності дошкільниками пов'язане з уявленнями про конкретні, реальні предмети і діями з ними. Планування, особливо на початку роботи, бере на себе вихователя. Увага дітей звертається на те, щоб до праці було задалегідь підготовлено все необхідне, що буде використано для ручної праці, діти повинні мати чіткі уявлення про послідовність трудових дій, які потрібно буде виконати для досягнення результатів праці.

Необхідно починати з найпростіших трудових обов'язків. Наприклад, із догляду за рослинами: діти задалегідь готують ліжку з водою, кошар для сухого листя і тільки тоді приступають до роботи.

Планування діяльності вихованців, спочатку непомітне для них, повинне поступово ставати предметом їхньої уваги. Вихователь показує і пояснює, що і як він готує для занять. Дітям пропонується запам'ятати це, тому що наступного разу всю підготовчу роботу вони проведуть самі. Перед початком роботи вихователь ставить кожній дитині ряд запитань: «Подумай, що нам потрібно приготувати», «Що для цього потрібно?».

Важливою особливістю трудової діяльності є необхідність досягнення результату своєї діяльності, своєї праці.

Сліпа дитина дошкільного віку, як правило, якщо і в змозі сама поставити перед собою мету діяльності, то не прагне її завершити: її цікавить сам процес діяльності. Багато предметів і знарядь праці є найоміслим дітям, і умовою успішності формування трудової дії є саме знайомство з об'єктами праці, приладдям та їхнім призначенням. Лише після цього вихователь знайомить дітей із прийомами роботи з ними.

Найбільш складним у трудових діях для сліпих дітей дошкільного віку є сам процес оволодіння прийомом роботи. Дуже важливо створити у сліпій дитині мотиви, що сприяли б наполегливому, завзятому прагненню опанувати трудовими навичками. Наприклад, старші діти допомагають молодшим робити прикраси для ігрової кімнати, залу тощо. Коли малюта доводять свою роботу до кінця, у них з'являється впевненість у собі і бажання самостійної діяльності. Важлива також оцінка праці дітей вихователем. Справедлива оцінка роботи формує позитивне ставлення до праці і прагнення наступного разу зробити краще.

Праця, спрямована на створення предметів, необхідних для інших людей, стає для дитини суспільно значимою. Для закріплення інтересу дітей до праці важливо, щоб трудові завдання ускладнювалися поступово, були зрозумілими для дітей.

Велике виховне значення має *колективна праця* дітей. Організація колективної праці сліпих дошкільників – завдання складне, тому що вимагає від дітей наявності контролю за діями товаришів. За відсутності зору це робить

ти складно. Вихователю необхідно використовувати збережені аналізатори дитини, навчити користуватися ними, знаходити орієнтири, що допоможуть їй подолати свої дії з діями товаришів. Колективна робота дітей в старшому дошкільному віці залишається найбільш значимим і ефективним методом трудового виховання.

Трудова діяльність дошкільників в основному спрямована на самообслуговування і побутову працю. Для формування навичок *самообслуговування* вихователь надає перелік повного поетапного виконання діяльності.

На першому етапі навчання формуються найнеобхідніші навички: умивання, вдягання, поведінка за обіднім столом. Дітей слід навчити розрізняти в предметах побуту верх і низ, праву і ліву сторони, довідуватись про предмети за їх характерними ознаками. Без цих умінь дітям важко буде опанувати навичками самообслуговування.

Вихователь показує кожній дитині всі дії, супроводжуючи їх розгорнутими словесними поясненнями. У такий спосіб певна дія пов'язується сліпою дитиною з відповідним словом.

Так, наприклад, перед тим як діти почнуть розвішувати свій одяг у шафі, вихователь вивчає з ними орієнтири, за якими цей одяг може бути впізнаний і правильно використаний. Визначаються характерні риси лицьової і виворітної сторін даної речі.

Наприклад, пояснюючи, як знайти лицьову сторону вельветової куртки, вихователь показує, що вона на лицьовій стороні ворсиста, на виворітній ворсу немає, а є шви. Для визначення лицьової і виворітної сторін досить виділити одну-дві ознаки, інші необхідні лише у випадку сумнівів у правильності визначення лицьової сторони. Щоб визначити передню частину одягу (сукні, светра, сорочки), досить покласти будь-яку річ на стіл, порівняти плечі і знайти виріз для голови. Попереду він більш глибокий. Якщо є комірець, увагу дітей звертають на те, куди повернені його краї.

Майже ніхто з дітей, що приходять у дошкільну групу, не вміє зашнуровувати червики і зав'язувати шнурки. Потрібно вчити дітей і цьому.

Спочатку легше навчити розшнуровувати взуття. Перед дитиною на стільчику ставиться зашнурований червик (задником до дитини, тобто так, начебто перед нею власна нога), і по черзі то правою, то лівою рукою діти висмикують шнурки з дірочок.

Безумовно, легше використовувати взуття зі змійкою або липучками, але дітям необхідно усе ж вчити шнурувати і зав'язувати шнурки. Шнуруються червики в такому порядку: ліва рука відшукує на червику нижню вільну дірочку, а права протягує у неї знизу нагору шнурок. Ліва рука захоплює шнурок і витягає з дірочки. Вільна права рука відшукує інший кінець шнурка. Тепер, коли кінці шнурка в обох руках, потрібно випустити з лівої руки шнурок, а той кінець шнурка, що був у правій, перекласти в ліву. Права рука відшукує справа вільну нижню дірочку, а ліва проштовхує у неї свій

кінець шнурка з тим, щоб права його витягла. Ці операції повторюються і закріплюються шляхом індивідуального показу й у проєсї спільних показу і дій («рука в руці») вихователя і дитини. Передача одного кінця шнурка з лівої руки в праву й назад забезпечує точність шнурівки. Діти в цьому випадку не плутають послідовність шнурівки.

Навчивши дітей шнурувати черевики, можна перейти до зав'язування вузлів. Для кращої наочності, спочатку потрібно вийти за зв'язування вузла з товстого шнурка або шарфа і лише після того, як діти навчаться зав'язувати прості вузли на товстому матеріалі, переходять до навчання зав'язування шнурків. Це можна робити і безпосередньо на вузті, і на паликах для паперів, і на черевиках для ляльок. Для кращого пояснення процесу зав'язування шнурків його можна розбити на декілька етапів.

Навчання сліпих дітей навичкам самообслуговування, побутової і ручної праці вимагає від вихователя значних зусиль, а також знання спеціальних тифологічних прийомів навчання. Метою трудового виховання є не лише знайомство дітей із способами виконання певних трудових дій, але і виховання в них звички до акуратності і порядку, формування елементарних навичок організації своєї праці.

Велике місце у навчанні сліпих дітей займають ігри з конструкторами і будівельним матеріалом.

Організацію конструкційної діяльності сліпих дітей із будівельних наборів необхідно ретельно підготувати. Потрібно познайомити дітей із будівельним матеріалом, показавши різні його деталі: кубики, цеглинки, бруски, кулі і т.д., дати їх обстежити, навчити їх розрізняти, показати, що можна з них побудувати. Наприклад, із куба і тригранної призми можна побудувати будиночок. Руками дітей будується ціла вулиця таких простих будиночків.

При конструюванні предметів більш складних форм використовується зразок, виготовлений вихователем. Для зразка краще застосовувати пластмасовий будівельний матеріал із шпалами, що закріплюють кожний елемент. Він більш зручний для конструювання.

Перед заняттями з конструювання проводиться екскурсія до мурованого будинку, читаються художні твори, присвячені цій темі. Екскурсії і читання художньої літератури дозволяють вихователю не тільки навчити дітей конструювання, але і познайомити їх із працею дорослих.

Ручна праця в дошкільному віці зводиться до виготовлення дітьми іграшок і предметів із різних матеріалів (конструювання, ліплення, аплікація).

Таким чином, можна визначити організаційно-педагогічні умови успішного формування у дитини із зоровою недостатністю позитивного ставлення до праці і самостійності у виконанні трудових доручень:

- створення матеріальної бази, що забезпечує психологічний комфорт, активне залучення дитини в трудову діяльність;
- систематичне стимулювання рухової активності дитини з порушенням зору шляхом поступового збільшення частки її участі у спільній діяльності;

- забезпечення необхідних умов, часу, місця, для діяльності за зразком;
- забезпечення зовнішнього контролю і підтримки при виконанні доручень;
- підвищення інтелектуального компоненту, розширення досвіду дітей як передумови для поступового переходу на якісно новий, більш високий рівень самостійної діяльності.

Література:

1. Дегтяренко Т. М. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами : навч. посіб. / Т. М. Дегтяренко, Л. С. Вавіна. – Суми: ВГД «Університетська книга», 2008.

2. Особенности проведения занятий со слепыми детьми в часы коррекции: Учебно-методическое пособие / Под ред. Л. И. Солнцевой. – М.: Всероссийское общество слепых (ВОС), 1990. – 126 с.

УДК: 811-161-2-028-31

Рецензент: Литовченко С. В., к. пед. н., с. н. с.

РОЗВИТОК СЛУХОВОГО СПРІЙМАННЯ У ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ НА ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАНЯТТЯХ

В. В. Литвинова
м. Київ

Одними з найважливіших завдань сурдопедагогіки є формування мовлення, розвиток слухового та слухо-зорового сприймання мови глухими дітьми та дітьми зі зниженим слухом. Для реалізації поставленої задачі необхідно посилити слуховий компонент в слухо-зоровому сприйманні мови. Це можливо здійснювати в спеціальних школах за умови цілеспрямованої, спеціально організованої роботи з розвитку слухового сприймання та формування мови на індивідуальних заняттях.

Ключові слова: організація фронтальних та індивідуальних занять, розвиток слухового сприймання, формування мови, діти з порушеннями слуху.

Развитие слухового восприятия у детей с нарушениями слуха на индивидуальных занятиях

Одной из важнейших задач сурдопедагогике является формирование речи, развитие слухового и слухо-зрительного восприятия речи глухими и слабослышащими детьми. Для реализации поставленной задачи необходимо усилить слуховой компонент в слухо-зрительном восприятии речи. Это возможно осуществлять в условиях целенаправленной, специально организованной работы по развитию слухового восприятия и формирования произношения на индивидуальных занятиях.

Ключевые слова: организация фронтальных и индивидуальных занятий, развитие слухового восприятия, формирование произношения, дети с нарушениями слуха.